

29.5.2017

Sj/3

Päätöshistoria

Kaupunginmuseon johtokunta 25.04.2017 § 36

HEL 2017-003724 T 00 01 06

Lausunto

Kaupunginmuseon johtokunta päätti esittää lausuntonaan seuraavaa:

Museoiden merkitys Helsingille

Helsingissä toimii kaupungin omien museoiden lisäksi joukko kansallisia museoinstituutioita, valtakunnallisia erikoismuseoita ja paljon pieniä ammatillisia tai vapaaehtoisvoimin hoidettuja erikoismuseoita. Museot ovat sivistyksellisiä toimijoita ja olennaisen tärkeä osa kaupungin kulttuuritarjontaa, jolla on merkitystä niin kaupunkilaisille kuin täällä vierailville. Museot muodostavat ekosysteemin, jolla on kaupungin vetovoimaa vahvistava huomattava merkitys.

Kaupungin omat museot kuuluvat Suomen suosituimpien museoiden joukkoon. Vuonna 2016 Suomen viisi suosituinta museokohdetta olivat kaikki Helsingissä ja niistä kaksi oli kaupungin omia museoita: ne olivat Ateneumin taidemuseo (397 198), Nykytaiteen museo Kiasma (319 945), Helsingin kaupunginmuseo (315 334), Helsingin kaupungin taidemuseo HAM (253 522) ja Suomen kansallismuseo (177 916). Näiden viiden suosituimman museon kävijämäärät ovat 22 % koko Suomen museokäynneistä.

Kaupunginmuseo ja HAM ovat osoittaneet uudistus- ja yhteistyökykynsä niin laajalle yleisölle suunnattujen palveluiden kehittämisessä kuin museotoiminnan kivijalan, kulttuuriperinnön säilyttämisen ja hoidon osalta, esimerkkinä 2016-17 valmistunut museoiden yhteinen kokoelmakeskus.

Molemmat museot hoitavat myös alueellisia tehtäviä, kaupunginmuseo Keski-Uudenmaan maakuntamuseona ja Taidemuseo-HAM Uudenmaan aluetaidemuseona. Kaupungin toimialauudistuksen myötä toteutuvassa uudessa organisaatiossa kaupunginmuseo ja taidemuseo tulevat sijoittumaan Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle, kulttuuripalveluiden kokonaisuuteen yhdessä kirjaston, orkesterin ja yleisten kulttuuripalveluiden kanssa.

Museopoliittinen ohjelma yleisesti

Kaupunginmuseon johtokunta pitää Museopoliittista ohjelmaa lähtökohdaisesti hyvänä ja oikeansuuntaisena linjauksena museoalan kehittämiseksi. Ohjelmatyössä on ollut mukana laaja-alainen asiantuntijajoukko museoalalta. Toimintaympäristön muutokset ja alan jo pidempäänkin näkyvissä olleet muutostarpeet sekä menestystekijät on tunnistettu hyvin. Johtokunnan näkemyksen mukaan museopolitiinen ohjelma nostaa esiin useita museoiden vahvuustekijöitä ja toimintatapoja, jotka pitkälti on jo otettu käyttöön. Tärkeää on, että ne todetaan yhteisessä ohjelmatyössä ja niiden painoarvoa näin ollen korostetaan, ja että jatkossa niiden edellytyksiä parannetaan.

Ohjelman kuusi kehittämiskokonaisuutta toimenpide-ehdotuksineen ovat johtokunnan mielestä keskeisiä ja hyvin perusteltuja, vaikkakin etenkin taidemuseoalaa on eniten puhuttanut näyttelytoiminnan puuttuminen kehittämiskokonaisuuksista. Työryhmä on perustellut sitä sillä, että kyse on alueesta, jota julkinen rahoittaja ei pyri ohjaamaan. Näyttelytoiminnassa on tietenkin kyse yhdestä – vaikkakin erittäin keskeisestä - sisältöjen välittämisen välineestä.

Museokentän alueellisen rakenteen osalta pohdinnat vaikuttavat vielä keskeneräisiltä ja vaativat jatkotyöstöä sekä vaihtoehtoisten toimintamallien etsintää. Helsingin kaupungin toimialauudistus luo sinänsä hyvän pohjan myös ohjelmassa hahmotetulle alueelliselle vastuumuseotoiminnalle. Tulevan kulttuurin ja vapaa-ajan toimialaan kuuluvan kulttuurin palvelukokonaisuuden toimintaympäristön haasteet ja myös kaupunginmuseon ja taidemuseon toiminnan painopisteet - osallistaminen, yhteisöllisyys, asiakaslähtöinen toiminta, matalan kynnyksen museopalvelut, valmius keskustella ja ottaa kantaa, vapaaehtoistoiminnan kehittäminen sekä digitaalisuuden hyödyntäminen palveluiden tarjoamisessa - ovat pitkälti samoja kuin mitä ehdotuksessa on tunnistettu. Kaupunginmuseon ja taidemuseo täyttävät ohjelman mukaiset vahvan toimijan tunnusmerkit, niillä on selkeät profiilit ja toiminta on tavoitteellista, museoiden ylläpitäjä on sitoutunut ja resurssit ovat riittävät, ne toimivat vuorovaikutteisesti ja yhteistyöhakuisesti sekä tuottavat laadukasta ja vaikuttavaa toimintaa.

Uusi kulttuuripalvelukokonaisuus ja siihen sisältyvät museot (kaupunginmuseo ja HAM) voisi olla alueellisen toiminnan ja tehtävien vastuutaho vastaten alueellisen museotyön ja taidemuseotyön tukemisesta ja kehittämisestä sekä kulttuuriympäristön vaalimisesta ja viranomaistehävistä, kuitenkin edellyttäen, että riittävä rahoitus turvataan myös muuttuneessa tilanteessa.

Kokoelmat, digitaalisuus ja vuorovaikutus

Kokoelmatyön näkökulmasta on ilahduttavaa, että kokoelma- ja tietovarannot nimetään selkeästi museotoiminnan perustaksi, ja että esityksessä nostetaan esiin koko ohjelmaa muutenkin leimaava ajatus osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta myös kokoelmatyön voimavarana ja kehittämissuuntana. Valtakunnallisen kokoelmayhteistyön, TAKOn, saama keskeinen rooli on myös ilahduttava, koska se on jo nyt edistänyt hyvien käytäntöjen ja resurssien jakamista kentällä.

Johtokunta kiittää ohjelmassa myös sitä, että kokoelmien digitaalisen saavutettavuuden lisääminen ja uudenlaiset digitaaliset palvelut ja toimintatavat (mm. joukkoistaminen) ovat saaneet oman osuutensa ja niiden merkitystä korostetaan. Uusien työkalujen kehittäminen ja käyttöönotto ovat varsin resurssi-intensiivistä työtä ja edellyttävät myös uusia rahoitusmahdollisuuksia, joita ohjelmassa ei kuitenkaan esitetä.

Tekijänoikeus- ja henkilötietolakien tarkoittamien aineistojen käytölle tekijän oikeuksia kunnioittaen esitetään luotavaksi ratkaisuja, mutta toimenpiteissä ei kuitenkaan korosteta erityisemmin museoiden oikeuksia käyttää kokoelmiaan ja siten niiden toimintaedellytyksien turvaamista. Olisi tärkeää nähdä keskeiseksi lähtökohdaksi yhteisen kulttuuriperinnön mahdollisimman laajan ja monipuolisen jakamisen turvaaminen.

Museokentän toiminnallinen, rakenteellinen ja rahoituksellinen uudistus

Museokentän rakenteelliseen uudistukseen osalta kaupunginmuseon johtokunta keskittyy kommentoimaan maakuntamuseotoiminnan aluetta. Ohjelman tavoitteena on tasapainottaa alueellisen museopalvelun tarjonta, alueiden tarpeet ja rahoituksen rakenne. Alueelliset asiantuntija- ja kehittämissihteerit esitetään jatkossa hoidettaviksi alueellisissa vastuumuseoissa, joihin koottaisiin sekä kulttuuriperintöön että taiteeseen liittyvät alueelliset tehtävät sekä mahdollisuuksien mukaan myös luonnonperinnön asiantuntijatehtäviä. Ohjelman tavoitteena on vahvempien toimintayksiköiden kehittyminen ja palvelujen saatavuuden parantaminen asiakkaan näkökulmasta. Vastuu alueellisista tehtävistä olisi kullakin toimialueella pääsääntöisesti yhdellä ylläpitäjällä, mutta voisi ulottua myös useamman maakunnan alueelle. Ohjelman mukaan Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vastuualueista museon ylläpitäjän hakemuksen perusteella ja jos jokin vastuumuseo ei haluaisi tai pystyisi hoitamaan kaikkia tehtäväkokonaisuuksia, voitaisiin ne poikkeustapauksissa siirtää toisen vastuumuseon hoidettavaksi.

Edellä kuvatut ohjelman kirjaukset herättävät kysymyksiä ja jättävät tulokannanvaraa varsin paljon. Linjaus isommista ja osaavammista alueellisista vastuumuseokokonaisuuksista on sinänsä hyvä ja tervetullut. Ongelmallista kuitenkin on, että ohjelmassa ei ole riittävästi pohdittu alueiden erilaisuutta. Esimerkiksi erityisesti Uudenmaan alueella toimii nyky-

tilanteessa kolme laajan palvelun maakuntamuseota, Länsi-, Keski- ja Itä-Uudellamaalla. Lisäksi tiettyjä asiantuntijavastuita vaikkapa kulttuuriympäristötyössä hoidetaan myös suurimpien paikallis-/kaupunginmuseoiden toimesta, jolloin asiakasnäkökulmasta palvelut ovat nyt saatavissa "lähipalveluina", sen sijaan että niitä tulisi hakea maakunnan keskuksista. Yhdelle toimijalle keskittäminen ei johtokunnan näkemyksen mukaan ainakaan Uudellamaalla ole tavoitteen mukaisesti palvelujen saatavuuden parantamista. Siksi olisikin tärkeitä kartoittaa myös verkostomaisten yhteistyömuotojen ja työnjaon mahdollisuudet, vaikka kojoava ja koordinoiva rooli olisikin yhdellä museolla. Niin ikään alueellisen vastuumuseon suoraviivaisen hakuprosessin ja/tai kilpailutilanteen sijaan tulisi pyrkiä neuvottelevaan yhteistyöprosessiin kaikkien osapuolten kesken.

Alueellisen museotyön hinnoittelusta ja rahoituksen kannustavuudesta vastuualueiden kasvaessa ei vielä ole selvyyttä. Ohjelmassa todetaan, että "nykytilanteesta poiketen rahoitus tulee jatkossa määräytymään alueellisen vastuumuseon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella" ja kriteerit ja toteutustapa on tarkoitus täsmentää VOS-uudistuksen yhteydessä. Jatkotyössä on tärkeää, että tehtävät ja palvelukokonaisuuudet määritellään ja muotoillaan selkeästi. Rahoituspohja kaipaa myös tarkentamista, nyt ohjelman kirjaus jättää hyvin epämääräiseksi sen, aiotaanko rahoituspohjaa aidosti laajentaa toiminta-alueen kuntiin ja miten se tehtäisiin. Alueellisesta asiantuntija- ja kehittämistehtävästä syntyvien kustannusten rahoituspohjan laajentaminen alueen kuntien kanssa solmittavilla vapaaehtoisilla sopimuksilla tuntuu vaikkapa Helsingin ja sen naapurikuntien kontekstissa varsin epärealistiselta.

Koko VOS-rahoituksen uudistuksessa tulee ottaa huomioon myös rahoituksen aiempaa parempi kohdentaminen. VOS on ollut yleiskatteellista eli raha on tullut ylläpitäjälle, toisin kuin harkinnanvaraiset avustukset, jotka on kohdennettu suoraan museoille. On tärkeää ratkaista miten perusrahoitus aidosti kohdennetaan museoille niiden työhön. Siinänsä valtion rahoituksen perusrakenne, henkilötyövuosipohjainen perusrahoitus, uusi tehtäväperusteinen osa sekä kolmantena harkinnanvaraiset avustukset, on toimiva malli, ja johtokunta korostaakin, että jatkovalmistelussa rahoitusjärjestelmän toimivuudesta tulee tarkoin huolehtia. Museon ylläpitäjätaho, meidän tapauksessamme Helsingin kaupunki, on joka tapauksessa tärkein toiminnan rahoittaja. Yksityinen rahoitus on jo nyt merkittävässä ja yhä kasvavassa roolissa – varsinkin julkisen rahoituksen kaventuessa - museoiden rahoituspohjaa kehitettäessä ja johtokunta pitääkin tervetulleena, että ohjelman mukaan valtion tulee selvittää mahdollisuudet laajentaa museoille tehtävien lahjoitusten verovähennysoikeutta, jota kunnallisilla museoilla ei toistaiseksi ole.

29.5.2017

Sj/3

Ohjelmassa puhutaan rahoituksen yhteydessä myös vaikuttavuuden mittaamisesta rahoitusjärjestelmää uudistettaessa. Vaikuttavuutta ei voida ohjelman mukaan tehdä vain kävijämäärillä, vaan museotoiminnan ja -palveluiden monimuotoisuus tulee tunnistaa. Tästä johtokunta on samaa mieltä. Avoimeksi ohjelmassa jää edelleen vaikuttavuuden mittaamisen tavat ja vastuu.

Ohjelmassa kiinnitetään huomiota myös museoiden kulurakenteen uudistamiseen. Henkilöstö- ja vuokra-/kiinteistökulujen osuus on useimilla museoilla noin 80 % ja toimintaan jäävät resurssit jatkuvasti kaivettavat. Samaan hengenvetoon ohjelmassa puhutaan myös sinänsä erittäin tärkeästä palkkatason saattamisesta kilpailukykyiseksi, mikä nostanee henkilöstökulujen osuutta edelleen. Ohjelma ei valitettavasti tarjoa realistisia keinoja kulurakenteen keventämiseksi. Mainitut sektorirajoja ylittävä yhteistyö ja innovatiiviset ratkaisut kokoelmien säilytyksessä, esimerkiksi kokoelmakeskukset, saattavat toki alentaa vuokra-kustannuksia, mutta investoinnitkin on jostain rahoitettava. Olisi tärkeä tunnistaa, että museotoiminta on luonteeltaan verraten tila- ja henkilötyöntensivistä.

Johtokunta arvioi, että toimintaa tuskin pystytään ohjelman ehdottamalla tavalla kovinkaan laajasti rahoittamaan myöskään koulutus- tai sosiaalisektorille myytävistä palveluista saatavilla maksuilla, vaikka tavoitteena onkin yhteistyön tiivistäminen. Rahoituksen näkökulmat nousevat tärkeäksi myös digitaalisuuden osalta, sillä open data -ajattelu vaikuttaa kulurakenteeseen mm. palvelin- ja ict-kehityskustannuksien kautta ja muuttaa myös museoiden ansaintalogiikkaa.

Kaiken kaikkiaan on museotoiminnan kannalta olennaisen tärkeää, että julkisen rahoituksen pitkäjänteisyys ja ennustettavuus säilytetään uudistuksessa. Kaikkien ammattimaisesti toimivien museoiden rahoituksesta tulee pitää huolta.

Kulttuuriympäristötyö

Kaupunginmuseon johtokunta toteaa, että kulttuuriympäristötyön näkökulmasta on merkittävää, että ohjelman toimenpide-ehdotuksissa nostetaan esille mm. uusien osallistumisen ja osallistamistapojen etsiminen, samoin kulttuuriympäristökoulutuksen vahvistaminen osana museoiden toimintaa edistää kulttuuriympäristöjen ymmärrystä ja arvostusta. Vapaaehtoistoiminnan lisääminen ja mahdollistaminen vahvistavat niin ikään kansalaisten kulttuuriympäristösuhdetta.

Ohjelmassa esitetty alueellisten vastuumuseoiden järjestelmä on erityisesti kulttuuriympäristötyön näkökulmasta haasteellinen avaus, joka herättää runsaasti kysymyksiä. Uudellamaalla toimii tällä hetkellä kolme maakuntamuseota. Suomen väkirikkaimman kasvukeskuksen

29.5.2017

Sj/3

maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvät muutospaineet ovat erityisen merkittävät. Resursseja kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimiseen tulee olla tulevaisuudessa käytössä vähintäänkin saman verran kuin nykyään. Länsi-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntamuseoiden välisen työnjaon osalta on mahdollista tehdä uudelleenarviointia siitä, mihin kulttuuriympäristön vaalimistyön osa-alueisiin eri museot voisivat keskittyä. Täytyy kuitenkin tiedostaa, että Uusimaa on maantieteellisesti laaja ja rakennetun ympäristön näkö-kulmasta tiiviisti rakennettu alue, jossa maankäytön muutosten, rakennusten käyttötarkoituksen muutosten ja yksittäisten asiakkaiden ja hankkeiden lukumäärä on merkittävästi suurempi ja jatkuvasti kasvava verrattuna muihin maakuntiin. Tämä huomioon ottaen, johtokunnan on todettava, että nykyinen alueellinen työnjako Länsi-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntamuseoiden mukaan lukien Espoon kaupunginmuseon ja Vantaan kaupunginmuseon vastuualueet välillä, turvaa hyvällä tavalla kulttuuriympäristön asiantuntijapalvelut laajasti koko maakunnan alueella.

Osaaminen ja työnkuvat

Johtokunta pitää lopuksi myönteisenä, että ohjelmassa tunnistetaan myös museoammattilaisen osaamisen ja työnkuvan monipuolistuminen ja laaja-alaisen täydennyskoulutuksen merkitys edellytyksenä museoiden kehittymiselle.

Esittelijä

museonjohtaja
Tiina Merisalo

Lisätiedot

Tiina Merisalo, museonjohtaja, puhelin: +358 9 310 36485
tiina.merisalo(a)hel.fi

Taidemuseon johtokunta 11.04.2017 § 20

HEL 2017-003724 T 00 01 06

Lausunto

Taidemuseon johtokunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Museolain kokonaisuudistus on tarkoitus toteuttaa valtiosuusjärjestelmän uudistuksen rinnalla siten, että laki voidaan hyväksyä ennen vuotta 2019. Museopoliittisen ohjelman laatimista varten Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 2015 työryhmän, jonka laatima Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi on nyt lausuntokierroksella. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella kokonaisvaltaisesti suomalaista ammatillisesti hoi-

29.5.2017

Sj/3

dettua museokenttää ja muodostaa näkemys sen tulevaisuudesta. Työryhmä otti huomioon toimintaympäristön muutokset ja laatia linjaukset ja painopisteet museotoiminnalle Suomessa. Lisäksi työryhmän tuli ottaa kantaa museolaitoksen rakenteeseen, valtionosuusjärjestelmän toimivuuteen ja rahoituksen kohdentumisen perusteisiin.

Museopoliittisen ohjelma tavoitteena on nostaa esiin museot asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Museot tarjoavat elämyksiä ja tietoa ja luovat näin mahdollisuuksia luovuudelle, sivistykselle, identiteettien rakentumiselle ja muutosten ymmärtämiselle. Museot ovat kattavasti tarjolla oleva kulttuuripalvelu ja niiden rooli alueiden vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden kehittämisessä on keskeinen.

Museopoliittisessa ohjelmassa linjataan museoalan keskeiset menestystekijät. Näitä käsitellään kuuden kehittämiskokonaisuuden kautta.

Näitä ovat:

- Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet
- Osaava ja oppiva museoala
- Museoiden kokoelmat esille ja käyttöön
- Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana
- Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä
- Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen

Kukin kokonaisuus sisältää toimenpide-ehdotuksia.

Ohjelmaehdotuksen s. 47 alkaen käsitellään museolain kokonaisuudistusta:

Museopoliittinen työryhmä esitti, että museolain kokonaisuudistuksessa otetaan huomioon seuraavat näkökohdat:

1. Museolaki ja -asetus toimii myös jatkossa museoalan kehittämisen tukena siten, että laissa määritellään ammatillisen museotoiminnan tavoitteet ja tehtävät sekä toiminnalle asetettavat edellytykset.
2. Museotoiminnan tehtäviä korostetaan yhteiskunnan näkökulmasta.
3. Museoiden tehtävät ja toiminnan tarkoitus saatetaan ajan tasalle ja otetaan huomioon myös seuraavia uusia näkökulmia:
 - moninaisuus ja osallisuus kulttuuriperintöön
 - kulttuurinen kestävyys kestävä kehityksen kokonaisuudessa
 - hyvinvointi
 - aineeton kulttuuriperintö
 - demokraattisen yhteiskuntakehityksen tukeminen
4. Valtionosuuden edellytykset määritellään selkeästi siten, että valtionosuuden piirissä toimivilla ja piiriin pyrkivillä museoilla on tiedossa ammatilliselta museotoiminnalta edellytetyt vaatimukset.
 - nykyiset valtionosuuden edellytykset ovat pääosin oikeita ja tarpeellisia, mutta käsitteet täsmennetään ja saatetaan ajan tasalle

29.5.2017

Sj/3

- kokoelmien omistajuus valtionosuuden edellytyksenä ja kokoelmien turvaamista koskevat säännökset tarkistetaan
 - suunnitteluasiakirjoja koskevat edellytykset tarkistetaan ja ratkaistaan, otetaanko käyttöön vaatimus kokoelmapoliittisesta ohjelmasta
 - kelpoisuusvaatimukset säilytetään pääosin ennallaan; osaamisen tulee olla monipuolista eikä sitä tule nykyistä tarkemmin rajata, mutta museonjohtajan osalta tulee painottaa myös johtamiskokemusta ja opintoja
 - minimihenkilömäärää koskeva vaatimus tarkistetaan
5. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tehtävistä säädetään lain tasolla.
- työryhmä on esittänyt korotetun valtionosuuden korvaamista tehtäväperusteisella rahoituksella, lakiin tehdään vastaavat muutokset
 - tehtävistä, myös kulttuuriympäristöön liittyvistä asiantuntijatehtävistä, säädetään jatkossa asetuksen sijaan lailla
 - museoiden nimikkeissä otetaan käyttöön vastuumuseo -käsitteet
 - neuvotteluja koskeva asetuksen säännös tarkistetaan
6. Valtionosuuden piiriin hyväksymistä ja henkilötyövuosimäärien vahvistamista koskevat säännökset muutetaan vastaamaan uuden rahoitusjärjestelmän toimintaperiaatteita.
7. Harkinnanvaraisen ja lakisääteisesti määräytyvän rahoituksen suhde ja rahoituksen perusteet tarkistetaan ja määritellään rahoituslainsäädännön uudistamisen yhteydessä.
8. Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen kansallisen toimeenpanon yhteydessä tarkistetaan tarve täydentää museolakia, jotta oikeus tehtävien hoidon edellyttämään henkilötietojen käsittelyyn voidaan turvata.
9. Tarkempia säännöksiä voidaan antaa asetuksella.

Taidemuseon johtokunta toteaa Ehdotuksesta museopoliittiseksi ohjelmaksi:

Ehdotuksen keskeisin muutos on, että alueelliset vastuumuseot tulevat korvaamaan nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän. Kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvät alueelliset tehtävät kootaan pääsääntöisesti yhden ylläpitäjän tuotettaviksi. Ohjelman mukaan tämä mahdollistaa vahvempien toimintayksiköiden kehittymisen ja parantaa palveluiden saatavuutta asiakkaan näkökulmasta. Tehtävien yhdistäminen yhdelle edistää myös eri toimijoiden asiantuntijoiden vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Toiminta-alueet määritellään uudestaan. Museoilla on määritellyt alueelliset asiantuntija- ja kehittämistehtävät. Lisäksi vastuumuseoilla voi olla alueellisesti räätälöityjä tai valtakunnallisesti keskitettyjä tehtäviä.

"Museoiden toiminta-alueiden uudelleen määrittelyssä seurataan uudistuvaa kunta- ja maakuntajakoa, mutta vastuumuseoiden lukumäärä ei

välttämättä vastaa uusien maakuntien tai nykyisten museoiden määrää. Yhden vastuumuseon toimialue voi ulottua useaan maakuntaan. Mikäli jokin vastuumuseo ei pysty tai halua hoitaa kaikkia tehtäväkokoaisuuksia, voidaan ne poikkeustapauksessa siirtää toisen vastuumuseon hoidettavaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti vastuualueista museon ylläpitäjän hakemuksen perusteella. Tehtävä on museolle vapaaehtoinen ja sen tarkempi määrittely tapahtuu vuoropuhelussa ylläpitäjän kanssa.”

Helsingin kaupungin taidemuseo on toiminut Uudenmaan aluetaidemuseona vuodesta 1993 lähtien. Toiminnan painopisteet ovat pitempään olleet julkinen taide ja yleisötyö.

Uudenmaan aluetaidemuseon erityispiirre on toimintaympäristössä: Alueella on useita isoja, ammatillisesti hoidettuja taidemuseoita ja lisäksi pienempiä toimijoita. Tämä poikkeaa muiden aluetaidemuseoiden toimintaympäristössä. Lisäksi ammattitaiteilijoiden, gallerioiden ja muun taidekentän toimijoiden osuus on Uudellamaalla suuri.

HAMin aluetaidemuseotoiminnassa onkin painottunut vahvasti pääkaupunkiseudulla tehty yhteistyö.

Ehdotuksessa todetaan mm., että ”kulttuuri- ja luonnonperintö sekä taide ovat puolestaan keskeinen voimavara alueiden ja kuntien erityispiirteiden ja elinvoimaisuuden vahvistamisessa. Museoiden asiantuntijapalvelulla voidaan tukea muun muassa laadukkaan ympäristön suunnittelua ja julkisen taiteen hankintaa ja hallinnointia.” Julkisen taiteen hankinta ja hallinnointi on yksi HAM Helsingin taidemuseon ydintoiminoista, julkisen taiteen toiminta on laajaa verrattuna moneen muuhun kaupunkiin. HAMilla on toiminnasta pitkä kokemus. Tästä syystä julkinen taide voisi olla yksi HAMin vastuumuseona alueelle tarjoama räätälöity tehtävä.

Tehtävänantoja vastuumuseoille ei ole tarkennettu. Alueelliset asiantuntija- ja kehittämistehtävät tulevaisuudessa olisivat ehdotuksen mukaan alueellisen museotyön kehittäminen, kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät sekä kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin kehittämis- ja asiantuntijatehtävät. Museopoliittisen ohjelman kehittämis-kohteet ovat oletettavasti kuitenkin ohjaamassa tätä toimintaa.

Helsingin kaupungin tuleva toimialauudistus luo hyvän pohjan myös alueelliselle vastuumuseotoiminnalle. Kulttuuripalvelu on kokonaisuus, joka tulisi tarjoamaan alueellisen toiminnan. Kulttuuripalvelu ja siihen sisältyvät museot ovat vahva toimija alueella. Tulevan toimialan ja kulttuurin palvelukokonaisuuden toimintaympäristön haasteet ja toiminnan

painopisteet, myös taidemuseon toiminnan - osallistaminen, yhteisöllisyys, asiakaslähtöinen toiminta, matalan kynnyksen museopalvelut, valmius keskustella ja ottaa kantaa, vapaaehtoistoiminnan kehittäminen sekä digitaalisuuden hyödyntäminen palveluiden tarjoamisessa, - ovat pitkälti samoja kuin mitä ehdotuksessa on tunnistettu. Taidemuseon toimintakenttä on globaali ja sen on mahdollista hyödyntää toiminnassa kansainvälisiä verkostojaan. HAMin on mahdollista jatkaa pääkaupunkiseudun taidemuseoiden yhteistyön ja toiminnan kehittämistä myös tulevaisuudessa, osana näyttelyohjelmistoa, julkisen taiteen erityisosaamista tai museon ulkopuolella tehtävää yleisötyötä. Lisäksi näyttelyihin liittyvää, asiakaslähtöistä museokokemuksen kehittämistä olisi mahdollista hyödyntää aluetaidemuseotyössä.

Taidemuseon johtokunta haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että valtionosuudesta ja toiminnan tarkemmasta rahoitusosuudesta ei vielä tiedetä. Ehdotuksessa todetaan, että valtio osallistuu jatkossakin alueellisen toiminnan rahoittamiseen valtionosuusjärjestelmän kautta. Rahoituksen kriteerit ja toteutustapa täsmennetään valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Rahoituspohjan laajentamista toiminta-alueen kuntiin selvitetään myös.

Lisäksi ehdotuksessa todetaan, että nykyiset valtionosuuden edellytykset ovat pääosin oikeita ja tarpeellisia, mutta käsitteet saatetaan ajan tasalle. Nykyisen alueellisen statuksen mukaisesti määräytyvä valtionosuuden korotusosa korvautuu tehtäväperusteisella rahoituksella. Tämän perusteista ei vielä ole tarkempaa tietoa. Tehtävät tulee määritellä selkeästi.

Taidemuseon johtokunta korostaa, että jatkovalmistelussa tulee huolehtia rahoitusmallin kokonaisuuden, henkilötyövuosipohjaisen perusrahoituksen, tehtäväperusteisen lisäosan, sekä harkinnanvaraisen rahoituksen toimivuudesta.

Museoalan toimintaympäristön muutoksia käsittelevässä kappaleessa todetaan, että jos palveluiden julkinen rahoitus pienentyy, kilpailu julkisesta rahoituksesta kiristyy entisestään. Lisääntyvät tehtävät ja asiakkaiden tarpeiden täyttäminen edellyttävät toiminnan rahoituspohjan laajentamista myös yksityisen rahoituksen osalta.

Aihe, jota ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi ei käsittele omana kehittämiskokonaisuutenaan, on näyttelytoiminta. Tämä perustellaan sillä, että se on toimintaa, jota julkinen rahoittaja ei pyri ohjaamaan. Näyttelytoiminnalla on kuitenkin mahdollista toteuttaa museopoliittisen ohjelman kehittämisalueisiin liittyviä ohjelman kuuden kehittämisalueen linjauksia sekä museolain uudistuksessa ilmaistuja toiminnan kehittämi-

29.5.2017

Sj/3

sen uusia näkökulmia. Taidemuseotoiminnasta voidaan yleisesti katsoa olevan yli puolet näyttelytoimintaa. Näyttelyiden rooli alueiden vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden kehittämisessä sekä taidemuseoiden menestystekijänä on keskeinen. Taidemuseoiden näyttelytoiminta kerää myös suuria yleisöjä ja on merkittävä osa taidemuseoiden tulonmuodostusta.

Museopoliittisessa ohjelmassa todetaan, että toiminnan vaikuttavuutta ei voida mitata esimerkiksi museokäyntien määrillä, vaan museotoiminnan ja museopalveluiden monimuotoisuus tulee uudessa rahoitusjärjestelmässä tunnistaa.

Ehdotuksen perusteella on vielä vaikea arvioida museolain muutosten konkreettisia vaikutuksia. Taidemuseo ja kaupunginmuseo voivat kuitenkin todeta yhteisesti, että mikäli Helsinki olisi alueellisen vastuuseen ja sen tehtävien ylläpitäjä, on Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan, Kulttuurin palvelukokonaisuuden, kaupunginmuseon ja taidemuseon, mahdollista vastata edelleen alueellisen museotyön ja taidemuseotyön tukemisesta ja kehittämisestä sekä kulttuuriympäristön suojele- ja asiantuntijatehtävistä, eli rakennussuojelusta, restauroinnin ohjauksesta ja arkeologiasta, edellyttäen että rahoitus on riittävä myös muuttuneessa tilanteessa.

Lausunto kaupunginkanslialle.

Käsittely

11.04.2017 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Lausunnon kolmanneksi viimeisen kappaleen ensimmäinen sana "Alue" muutettu sanaksi "Aihe". Lisäksi korjattu kirjoitusvirheitä.

Esittelijä

taidemuseon johtaja
Maija Tanninen-Mattila

Lisätiedot

Elina Leskelä, intendentti, puhelin: 310 87043
elina.leskela(a)hel.fi